

*Capitula et Statuta super balya et libertatem morantium in via
majore urbis, inducta inventione discreti viri Cirolì gu-
bernatoris hospitalium Recomendatorum Domini Nostri Jesu
Christi et facta per Conservatores camere urbis officium Se-
natus exercentes.*

In nomine Domini amen. Infrascripta sunt capitula, statuta, et ordinationes, facte, disposite, et declarate, super balya, et libertatem morantium in via majore urbis, de regione montium, pro honore civitatis inclita alme urbis, et reductione ac renovatione dicte vie, rue, strade, inducta inventione ac industria discreti viri Cirolì gubernatoris ac rectoris hospitalium honorabilis Societatis Recomendatorum Domini Nostri Jesu Christi Salvatoris ad Sancta Sanctorum de urbe, pro tempore guardianatus nobilium virorum Martini Speciarìi et Jacobelli Grabielis guardianorum Societatis predictæ, per nobiles et prudentes viros Lellum Mathutii, Jacobellum Massy et Cicchum Lomoli Conservatores camere urbis officium Senatus exercentes, et Conparellum et Petrutium Lelli Lallis Banderenses, Lellum Pauli Antomair, Macutum Tehuli Carumptum Ciabinii Tutii proinde et Andream Valente quatuor consiliarii felices Societatis Valestriarorum et Pavesatorum Urbis Johannem Nelloli, Staphanellum Johannis Sallery antepositos supra pace et guerra Romani Populi. Ex potestate arbitrio et balya dictis dominis a Romano populo attributis in privato et generali urbis Consiliis descripta ac publicata par me Johannem Pauli Andree notarium infrascriptum cum subscriptionibus aliorum notariorum infrascriptorum sub anno die et tempore infrascriptis. Quorum capitulorum et Statutorum tenores et series prout infrascriptis describuntur ad perpetuam rei memoriam et certitudinem eorundem sub anno Domini millesimo CCC. optuagesimo sexto Pontificatus Domini Urbani Pape Sexti Indictione Decima mensis decembris die 20. et presentibus hiis testibus videlicet Francisco Stephani de Capogallis et Jacobello filio dicti Stephani notariis de Regione Trivii ad hoc specialiter vocatis rogatisque.

In primis quod nulli liceat paleas seu ligna et hujusmodi similia retinere in domibus positis inter Ecclesiam S. Angeli usque ad Ecclesiam S. Jacobi sive hospitale positum juxta Coliseum ad hoc in eis volentes morari ipsas inveniantur vacuas et tale Statutum non valeat pro illis ipsas paleas seu predicta volentes pro ipsorum bestiis retinere. Et si quis contrafecerit cadat in pena 50. florenorum auri applicanda Camere urbis pro medietate et pro alia medietate Camere Societatis Pavesatorum et Balestriorum urbis.

Item quod nullus audeat predictas domos discoperire et ipsarum parietes ducere vel duci facere in ruinam reservato si vellet eas renovare, ac etiam nulli liceat accipere seu accipi facere colupnas, tabulas, et marmoreos lapides, neque fenestras; ad penam predictam prout superius est expressum.

Item quod nulli liceat possextori predictarum domorum recipere salarii pensionis nisi quinque Solidos pro quolibet habitanti sive sit Ecclesiastica sive secularis persona sive cujuscumque conditionis sit. Et si quis contrafecerit cadat ipso facto in penam predictam, et ita teneatur in simili pena qui recipit locationem si plus solverit quam prescriptum terminatum. Si vero domus fuerit terrinea et solarata cum orto post se Dominus ipsius domus habeat pensionem ex discretionem guardianorum ipsius Societatis Domini Nostri Jesu Christi ad Sancta Sanctorum.

Item quod cuilibet liceat tam civi Romano quam forensi relevare seu relevari facere casalina in predicta strata manensia et ita intelligantur quod non habeant tangere seu impedire ortulos ab aliis preparatos et quicumque primo relevaret de predictis casalenis non teneatur solvere Domino seu possextori Casalini nisi 12. denarios annuatim sive possextor sit ecclesiastica vel secularis persona.

Item si Dominus seu possextores alicujus casaleni pugiant (sic) alicui persone volenti casalenum predicti domini relevare quod predictus dominus puniatur et cadat in penam 50. florenor. Et casalenum ipsius applicetur Camere urbis. Item si predictus dicti casaleni possextor ex se vellet facere relevare ipse teneatur solvere seu restaurare expensas factas per aliquam personam. Et credatur juramento ipsius persone de expensis factis in dicto casaleno. Et si dictus dominus non relevaret seu relevari faceret per spatium unius anni teneatur ad penam 100. florenorum auri. Et casalenum ipsius applicetur persone que prius inciperat relevare.

Item quod quilibet habitator in predicta strata sit liber nec teneatur ire et adesse ad exercitum per romanum populum institutum et sit liber ac non teneatur accedere ad aliquam cavalcata nec teneatur custodiam peragere circa muros seu portas. Et sit liber cujuslibet datie seu gabelle et quilibet habitator possit et sibi liceat vendere seu vendi facere vinum sive aliam apodissam. Et quilibet carnifex volens ibi bestias mactare non teneatur aliqua gabella, et quilibet persona cujuslibet artis volens ibi suum exercitium operare sit libera ab omni datia et gabella. Et sit exenta ac immunis vinculo et honore civitatis et hoc intelligatur de habitatoribus a platea S. Joannis Lateranensis usque ad Coliseum.

Item si casus esset ut ad exercitum pergeretur vel ad aliquam cavalcata, quod nullus officialis neque civis romanus neque forensis audeat capere seu capi facere bestias caballinas seu aseninas vel cujuscumque conditionis predictorum habitatorum ad penam 10. florenorum auri in qualibet die in qua retinetur predictas bestias contra voluntatem predictorum habitatorum. Et si qui contra voluntatem eorum dictas bestias retineret quod solvat patrono ipsarum bestiarum qualibet die 10. sollos pruisinorum.

Item quod si Domini de Capitolio nollent jux retinere habitatoribus predictæ strate de aliqua injuria vel contentione eis facta teneantur ad Sindicatum et liceat unicuique habitatori petitiones porrigere contra eos.

Item si Risse vel prelia vel insultus in predicta strata per aliquem moverentur contra habitatores predicti loci puniantur in pena quatuorpli ejus quo punirentur ex forma Statuti urbis. Et si evenerit quod predicti habitatores vellent se defendere ab illis qui insultum et agressuram facerent con-

tra eos et vulnera tam ad effusionem sanguinis quam sine ultimo mortis tormento predicti habitatores darent illis facientibus insultum et aggressuram ad penam aliquam minime teneantur nec teneri debeant.

Item quod quilibet habitator predictae contrate reputetur prout civis Romanus et habeat prout privilegium de secta sive Romanorum civitatis, nativitatibus, ac etiam possint (sic) officia obtinere in Romana civitate secundum suam facultatem et proportionem ac etiam nulli liceat officiali capere seu capi facere pro represaleis seu parigio aliquem in predicta strata habitatores.

Item si predictis habitatoribus fuerit insultum sive agrassuratum nocturno tempore liceat eis campanas S. Angeli seu S. Clementis seu quatuor Coronatorum, vel S. Jacobi ad tumultum pulsare. Et si aliquis faciens agrassuram caperetur ducatur ad palatium capitolii et privetur vita sine aliqua sententia inferenda veluti conturbatores libertatis predictae et omnia bona sua confiscentur camere urbis.

Item quod nullus habitator predictae strate capi possit ex delicto seu ex injuria alicui facta reservato debito quod persolvere debetur camere urbis intra terminum et limen sue domus cum habeant consuetudinem et statum retineantur in Florentia et tota tuscia et fieri diceret juxta illud Catonis exemplum simili (sic) et dicta et facta sequaris. Que captio dictarum personarum morantium in dicta contrata fieri non possit in loco predicto tantum. Et alibi extra dictum locum universis jus suum salvum remaneat nec istud capitulum vendicet sibi locum. Et quod captio dictarum personarum fieri non possit videlicet ab hospitali S. Jacobi juxta coliseum usque ad hospitale S. Angeli societatis recomendatorum predictorum.

Item officialibus predictis seu aliis venturis placeat supplicare pro predictis domibus seu Casalenis Ecclesiasticis et notificetur domino nostro pape et sua misericordia et pietate predicta statuta placeat confirmare. Et predicto Domino nostro Pape notificentur quantocius dignetur concedere omnibus habitatoribus prefate strate propter perpetuam axolutionem culpe et pene quam concessit populo Romano per sex menses proxime transatos. Et bulla et supplicatio predictae assolutionis fiant expresse camere urbis.

Item quod cum executio predictorum Statutorum Domino concedente fiant firma et corroborata de ipsis Statutis extrahantur privilegia et dentur ad conpruandum guardianis Societatis Salvatoris Lateranensis et puplicentur expresse camere urbis et divulgentur et notificentur per urbem et temporibus distinctis et comitatum tribus vicibus cum pretorio resonanti libertas predictae strate.

Item quod liceat et licitum sit et concedatur guardianis predictae Societatis posse jura retinere predictis habitatoribus et pro eis esse procuratores et defensores ipsorum et suorum bonorum et quod eorum libertas in cui... ab eis deputatis volenti faciunt consules mercatorum et consules Bombacteriorum et si quis habitator predictae strate cum altro litigium haberent quod infra centum florenos descendatur et exhibeatur et retineatur tale litigium in executione curie guardianorum et bis in edomada teneatur quilibet litigare posse in die mercurii et die sabati.

Item si aliquis habitator commiserit rissas et lites ad unam vicem cum aliis habitatoribus in dicta strata vel aliis tam cum sanguinis effusione quam

sine teneatur puniri a predictis guardianis secundum statutum ipsorum. Et si casus accideret quod guardiani predicti caperent aliquem diffamem male vite et conditionis libertatem habeant eum ducere et duci facere ad curiam Capitolii veluti manescalci. Et si aliquis habitator nollet predictis guardianorum obedire mandatis debitis et honestis teneatur ad penam 25. florenorum auri. Et medietas predictae pene applicetur camere urbis et alia medietas Societati Salvatoris Lateranensis.

Item quod nulli liceat habitatori prestare seu prestari facere ad usuram puplice et occulte et si contrafecerit amittatur jura ipsius et predicti jur. non possit se compensari nec ad voluntatem et discretionem guardianorum qui tunc fuerint.

Item quod nullus Dominus seu possessor domorum sitarum in predicta contrata audeat collocare ad pensionem domum aliquam seu casalenum alicui improbe mulieri neque alicui homini diffamato et si contrarium fecerit liceat guardianis predictis talem personam de domo expellere de facto et mandato duorum et non teneantur ad sindicatum predicti guardiani. Et ipsis liceat concedere predictas possessiones personis bone sancteque vite.

Item quod liceat guardianis predictis posse accipere de facto et libero arbitrio 20. sollos ab habitatoribus strate predictae et dicti guardiani non stent neque stare teneantur ad sindicatum in causa jam predicta. Et ista pensio applicetur Societati Salvatoris Lateranensis.

Item quod nullus guardianus predictae Societatis cogatur stare ad sindicatum alicujus civis nec ad sindicatum per eos deputatos propter consuetudinem predictae Societatis.

Item quod nulli liceat capere aliquem casalenum positum in predicta strata sive domum absque licentia et mandato ditorum guardianorum predictorum et quilibet teneatur facere se subscribi in cartabulo predictorum guardianorum volens in strata predicta comorari. Et si contra fecerit puniatur in penam 100. florenorum auri. Et medietas ditorum florenorum applicetur camere urbis et medietas Societati Salvatoris Lateran.

Item quod si casus evenerit questionis sive litis in solutione compositionum predictarum domorum sive Casalinarum inter Dominos sive possessores predictarum domorum veluti tot habitatores quod predictam questionem non teneatur aliquis magister seu arbiter nisi guardiani dicte Societatis determinare ad penam 25. florenorum.

Item quod nullus manescalcus potestatem habeat faciendi gravare sive gravandi aliquem in fossam habitatores predictae strate et si contra fecerit dictus magister teneatur ad sindicatum et posse sindicari de predictis.

Item quod nullus magister habeat potestatem posse aliquam personam capere seu capi facere in continentia predictae strate de aliquo delicto vel crimine, exceptis hiis conditionibus infrascriptis videlicet quod fuerit homicida, latro, falsus, vel proditor reipublice romani populi. Tunc habeat liberam potestatem capere et capi facere talem personam illius proditoris circa alias quandoquidem personas non possit executionem agere nisi prius habita licentia a guardianis predictis.

Item quod si guardianis Societatis Salvatoris videtur quod comode fieri possit ut recollectio illorum denariorum qui expenduntur in festo Beate Ma-

rie mense Augusti fiat talis recollectio tribus annis et releventur casalena predictae strate que dederunt roynam pro auxilio in predicta strata hominum volentium commorari. Et liceat guardianis posse ibi ponere arma supra signa Societatis Salvatoris Lateranensis.

Item quod auctoritate presentium capitulorum sit et esse debeat sublata omnis et quecumque potestas et balya attributa et concessa Laurentio Faciante seu cuicumque alteri persone nempe et supra administrationem cum exercitio reparatione. subgubernatione. supredictae viae majoris et habitantium in eadem solum ex nunc mandato guardianorum supradictae Societatis qui nunc sunt et per tempora erunt qui sint et esse debeant rectores et Gubernatores et administratores viae predictae et habitantium in ea. Itaque ipsi soli guardiani per se ipsos vel alios sive alium quibuscumque vel cui commiserint et delegaverint in predictis et circa predicta ac dependentibus et connexis ab eis habeant auctoritatem presentium capitulorum regendi] mantendi gubernandi administrandi et reparandi viam predictam et habitatores in eadem plenaria et omnimoda potestate.

Item quod Guardianis qui nunc sunt et per tempora erunt liceat et licitum sit concedere arma deferenda habitatoribus predictis vel alicui eorum quando et quomodolibet ipsis guardianis videbitur sine aliqua pena civili et per illum modum et formam quibus ipsis guardianis videbitur.

Johannes Pauli Andree
Prothonotarius Curie Capitoli

Sabas Nyci
Notarius Societatis

Petrus Sabe Juliani notarius dictorum Dominorum.

DOCUMENTO VI.

Senatus Romani Diploma supradicta capitula declarans.

Stephanus Cecchi Tasche, Cola Ceci Trinche, et Lucas Nannoli de Bucabellis, Conservatores Camere, Sacri Senatus officium exercentes. Joannes Andree Nucti Petri Gualterii Regionis montium, Petrus Retroso Regionis Trevii, Cola Maguti Regionis columne, Antonius Rosaolini Regionis Campimartis, Jacobus Parlantis Regionis Pontis, Matthutius de uattro Regionis Parionis, Silvester Antonii Paloni Regionis Arenule, Johannes Paulus della Torre Regionis Sanctieustachii, Processus Joannis Betralle Regionis Pinee, Petrus Baffo Regionis Campitelli, Stephanellus Nucti Toczoli Regionis S. Angeli, Johannes Paulus Venecte Regionis Ripe, et Petrus Cecchi della Giozia Regionis Transtiberim, Tresdecim capita Regionum alme Urbis. Ad perpetuam rei memoriam. Honestis supplicum votis, et illis presertim que alme Urbis conservationem et manutationem respiciunt, libenter annuimus, et quantum cum Deo possumus, ipsa prosequimur favoribus oppor-

tunis. Exhibita siquidem nobis nuper, pro parte nobilium virorum, Guardianorum, et Sindicorum, aliorumque officialium, et totius universitatis venerabilis societatis Recommendatorum Imaginis gloriose Salvatoris nostri ad Sancta Sanctorum de Urbe, series petitionis ostendit, quod olim videlicet sub anno a nativitate Domini 1386, Pontificatus Domini Urbani PP. VI; Indictione X, mense decembris, die 20, Officiales dicte Urbis tunc ad ejus regimen deputati, et ad hec tunc temporis, plenam potestatem habentes, considerantes quod quedam contrada, sita in Regione Montium, ea videlicet via, qua pergitur ad Sacro Sanctam Lateranensem Ecclesiam, via major vulgariter nuncupata, adeo propter mortalitates, et alias condiciones pessimas que tunc temporis illam multipliciter afflixerunt, fuerat habitatoribus derelicta, adeoque defecerat, ut non via, sed solitarius locus et quasi desertus, imo latronum spelunca poterat potius appellari, propter multa inhonesta que committebantur ibidem, ad reformationem dicte viae, certa capitula et statuta et ordinationes quasi infrascripta omnia continentia in effectu, cum aliis quampluribus capitulis, inter alia, que propter superfluitatem non curantur repetere de presenti, tam ad guardianorum et aliorum officialium dicte societatis, quam infinitorum aliorum civium Romanorum, hanc pro bono publico dicte urbis, magna cum sollicitudine postulantium petitionis instantiam ordinaverunt, et mandaverunt, de cetero inviolabiliter observari. Que ex tunc demum per tempora, usque in hodiernum diem, a Senatoribus, aliisque officialibus dicte urbis, et aliis omnibus ad quos pertinuit, non tantum tolerata, sed etiam approbata, et confirmata, ac in omnibus observata, pacifice extiterunt, prout hodie adhuc pacifice observantur, propter quod dicte viae magnum incrementum accepit, in quo nunc altissimi gratia perseveratur: Verum quia sicut eorum petitio subungebat, prefata capitula, statuta, et ordinationes, ad effectum magis congruum, et clariorem intellectum, formamque meliorem reducere, ac illa corrigere, emendare, et reformare, ac aliter super inde providere, prout nobis melius videretur, ex potestate nostri officij, dignemur. Nos itaque, visis capitulis, statutis, et ordinationibus, supradictis, et confirmationibus eorumdem, et habita informatione veridica, quod ipsa capitula, statuta, et ordinationes, a dicto tempore ordinationis eorum, citra, fuerunt et sunt usque in hodiernum diem pacifice observata, et usum habita prout hodie observantur etiam, et habentur; ac percepto quod ea ordinatione, et observatione predictorum, dicte viae, factis statutis, capitulis, et ordinationibus supradictis, et illis ut premititur observatis, fuit et ut ad bonam conditionem reducta, in qua permanet de presenti; quodque pro habitatione et manutatione dicte viae, magna dicte urbis commoditas cognoscitur pervenire; attendentes etiam, quod nihil prodest initia rei solidare, si demum valet presumptio ordinata destruere, Illa sunt enim robusta atque diuturna, que si prudentia incitat, cura custodit; et ideo major in conservandis rebus, quam in inveniendis est adhibenda cautela, quoniam de initiis predicatio debetur invento, de custodiendis vero acquiritur laudata perfectio; eorum In hac parte petitionibus annuentes, prefata capitula, statuta, et ordinationes, decreto et auctoritate sacri senatus et nostrorum hujusmodi officiorum, pro comodo et utilitate dicte urbis, et ut dicte viae valeat futuris temporibus conservari, et majus